

L'opera è arricchita da immagini che ripercorrono tredici secoli di storia capodistriana e che, oltre a riproporre le raffigurazioni dei prelati e delle chiese dell'episcopio, illustrano pure numerosi particolari dell'araldica, quali gli stemmi di alcune famiglie giustinopolitane, dell'epigrafia, come le lapidi tombali o i disegni del Pacchietto che riportano a immagini che l'occhio umano non può oggi più cogliere.

A nostro parere l'unica pecca dell'opera, sottolineata in sede di presentazione pure da Cuscito, è la mancanza di note e riferimenti durante il testo e la conseguente limitazione ad una bibliografia, a dire il vero anche questa piuttosto scarna, in calce all'opera. Si avverte pure la mancanza di un quadro cronologico finale che fungerebbe un po' da sintesi di tutto il lavoro e che darebbe al lettore la possibilità di cogliere al volo quei dati che poche altre opere vantano di proporre.

Comunque "L'antico vescovado giustinopolitano" può fregiarsi di un titolo platonico ma di grossa soddisfazione: quello di trovarsi nella personale biblioteca di S.S. Giovanni Paolo II, a cui è stato offerto in dono dalla delegazione dell'episcopio capodistriano ospite del papa in occasione del Giubileo.

Dean Krmac

Desanka Kovačević-Kojić: TRGOVAČKE KNJIGE BRATE KABUŽIĆ (CABOGA) 1426-1433. Beograd, SANU, 1999, 366 strani.

Za preučevanje dubrovniške srednjeveške trgovine imajo izreden pomen zasebne poslovne knjige, ki so jih dubrovniški trgovci vodili pri svojem poslovanju. Zdi se, da je moral imeti skoraj vsak pomembnejši dubrovniški trgovec svojo poslovno knjigo, nekateri celo več, če je hotel v redu voditi svoje trgovske poste. V Dubrovniku so morale obstajati zasebne trgovske knjige že proti koncu 14. stoletja. Danes v Dubrovniškem arhivu zamaš iščemo izvirnike večine teh trgovskih knjig, ki se v virih, predvsem v testamentih, sicer pogosto omenjajo. Propadle so skupaj z zasebnimi arhivi. Po naključju se je vendarle ohranilo manjše število poslovnih knjig dubrovniških trgovcev, ki nam odkrivajo mnoge podrobnosti o njihovem poslovanju.

Na zasebne trgovske knjige bratov Kabužić nas je že leta 1954 opozorila Desanka Kovačević-Kojić, takrat priznana medievistka, profesorica na sarajevski univezi. Po več kot štiridesetih letih ji je uspelo te knjige izdati v knjižni obliki. Danes živi kot begunka v Beogradu, vendar se ji je posrečilo rešiti dragocene izpiske iz Dubrovniškega arhiva in jih prirediti za tisk.

Kabužići so stara dubrovniška plemiška rodbina, znana že od druge polovice 13. stoletja. V trgovini sta se najbolj uveljavila brata Nikola in Luka. Njune poslovne knjige so tudi v svetovnem merilu prava redkost. Obstajajo Glavna knjiga (Quaderno), Dnevnik (Giornale) in Beležnice (Squarço). Za tisk je avtorica pripravila le Glavno knjigo in Dnevnik, ker sta terminsko usklajena. Pisana sta bila med letoma 1426 in 1433. Brata Kabužić sta ustanovila trgovsko družbo 4. aprila 1417. Nikola je vložil 3600 dukatov, Luka pa 1800, tako da je skupni kapital znašal 5400 dukatov. Organizirala sta se kot trgovska družba z visokim začetnim kapitalom in z zapletenimi poslovnimi cilji, zato sta morala voditi dokumentacijo. Vse poslovne knjige bratov Kabužić se žal niso ohranile. Omenjene knjige so imele svojo predhodnico; brata sta jo vodila takoj po ustanovitvi družbe. Knjige sta vodila tudi po letu 1433 - vse do leta 1437, do Lukove smrti. Obstajal je še Dnevnik iz let 1437 in 1438, toda ta se je nanašal na likvidacijo poslov družbe, ki je prenehala delovati po Lukovi smrti. V podrobni analizi ohranjenih trgovskih knjig bratov Kabužić poda avtorica zaokrožen vpogled v njuno trgovsko dokumentacijo.

Desanka Kovačević-Kojić si je pri analizi ohranjenih knjig postavila vprašanje, kako so bile vodene trgovske knjige bratov Kabužić. Ali sta uporabljala enostavno ali dvojno knjigovodstvo? V Italiji je bilo dvojno knjigovodstvo v rabi že v drugi polovici 14. stoletja. Glede na povezave z Italijo bi lahko predvidevali, da v tem času tudi v Dubrovniku nastopijo elementi, ki bi jih lahko kvalificirali kot obvezne za dvojno knjigovodstvo. Prav

ohranjene knjige bratov Kabužić dokazujejo, da je bilo dvojno knjigovodstvo uvedeno v Dubrovniku v poslovno prakso v prvih desetletjih 15. stoletja. Trgovske knjige bratov Kabužić imajo izreden pomen v trgovski dokumentaciji srednjeveškega Dubrovnika. Pričajo o visoki poslovni spretnosti in tehniki v Dubrovniku ter njegovem vključevanju v sodobne tokove in dosežke v tedanjem času.

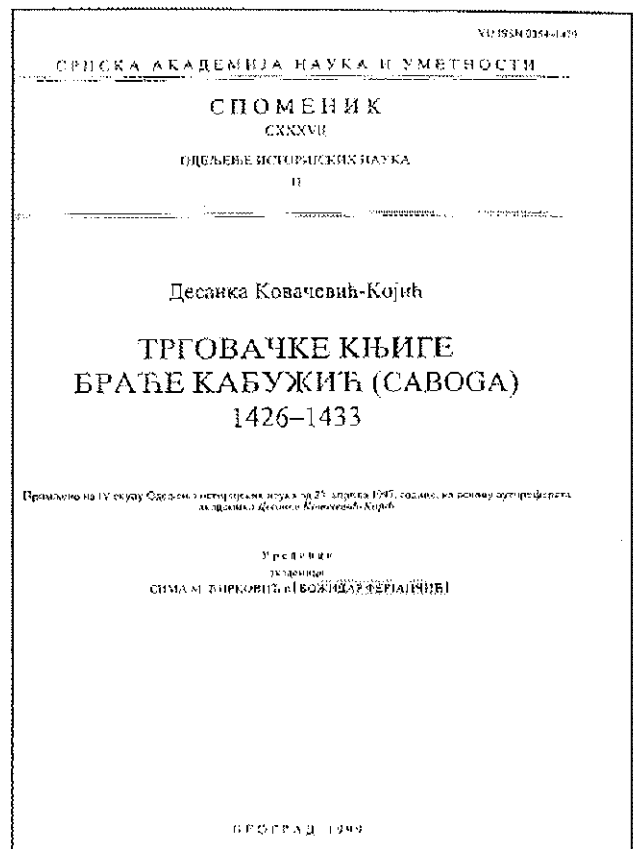
V poslovne knjige sta brata Kabužić zapisovala količine izvoženega trgovskega blaga, cene po mernih enotah za določene artikle. Zabeleženi so dragoceni podatki o vrednosti in medsebojnih odnosih posameznih valut, o meničnih poslih, o italijanskih bankah, o uslugah, dajatvah, transportu, dohodkih, izdatkih, izgubah in organizaciji trgovine med balkanskimi deželami in Italijo.

Trgovska družba bratov Kabužić se je specializirala za surovine, ki so bile takrat najbolj iskane na evropskem tržišču in so prinašale velike dobičke. Brata Kabužić sta iz Srbije od decembra 1426 do novembra 1433 prek svojih poslovnih sodelavcev kupila 10.613 litrov srebra ali, preračunano v današnje mere, 3480 kg te zlahtne kovine v tedanji vrednosti okrog 100.000 dukatov. Od skupnega izvoza srebra je išlo na glamsko srebro, tj. srebro, ki je vsebovalo 25% zlata, 565 kg v vrednosti 38.247 dukatov. V dubrovniškem izvozu iz balkanskega zaledja je prišel vosek takoj za plemenitimi kovinami. V omenjenem času sta Kabužića iz Bosne in Srbije izvozila prek 13 vagonov čistega voska v vrednosti 30.787 dukatov. Drugi izvozni predmeti so komaj vredni omembe, ker ge za majhne količine kož, račevine in svinca.

Vse pošiljke iz Srbije in Bosne so bile na različna tržišča odpravljene prek Dubrovnika z ladjami. Tako je 93% srebra odšlo v Italijo, od tega celo 88% v Benetke. Voska pa brata Kabužić nista pošiljala v Benetke, ampak v mesta na področju Mark, največ v Pesaro, pa tudi v Rimini in Fano, torej v mesta, ki so bila znana po živahnih sejmih. V nasprotju z izvozom iz Srbije in Bosne je bil uvoz bratov Kabužić iz Italije precej skromen. Poleg tkanin (svila, bombaž) sta uvažala kože, barve, papir, kositer, kape, pasove ipd. V glavnem pa sta Kabužića iz Italije od prodaje trgovskega blaga prejela dukate, ki sta jih potem pri prici investirala v trgovino.

Sedež trgovske hiše bratov Kabužić je bil v Dubrovniku. Moža nista bila posebno angažirana pri kupovanju ali prodaji trgovskega blaga. Organizacija njihovih trgovskih poslov je potekala prek njihovih poslovnih partnerjev. Zelo razvejeno mrežo poslovnih družabnikov sta imela v zaledju, v Srbiji in Bosni. Številne sodelavce pa sta imela v italijanskih mestih, predvsem sta bila povezana s trgovci v Benetkah.

Iz vsebine objavljenih trgovskih knjig bratov Kabužić je razvidno izpopolnjevanje dubrovniškega knjigovodstva, ki je bilo že tedaj med vodilnimi knjigovodstvi v Sredozemlju in je šlo v korak z razvojem v Benetkah.

Trgovske knjige bratov Kabužić so zanesljiv dokaz, da je dubrovniški trgovec Benko Kotruljević, ki je v drugi polovici 15. stoletja zasedal visok finančni položaj na neapeljskem dvoru, v dubrovniški sredini imel priložnost, da se dobro spozna z načeli dvojnega knjigovodstva in da je prav v tej sredini pridobil znanje, potrebno za teoretična razpravljanja o njem. Bil je namreč avtor prvega evropskega sistematičnega priručnika o trgovini in knjigovodstvu "Della mecatura et del mercante pefetto". Priručnik je napisal leta 1458, izšlo pa je v Benetkah 1573.

Desanka Kovačević-Kojic je pri pripravi teksta Glavne knjige in Dnevnika za tisk opravila izredno težko in odgovorno delo. Knjige bratov Kabužić so pisane v staroitalijanskem jeziku, v gotski, težko berljivi trgovski pisavi. Avtorici je uspelo razrešiti zapletene knjigovodske operacije, na kar nas opozori v obsežni uvodni študiji. Za uspešno predstavitev tekstov zasluzi vse priznanje. Njena izdaja poslovnih trgovskih knjig bratov Kabužić je neprecenljiv vir za raziskovalce gospodarskega razvoja srednjeveškega Dubrovnika pa tudi za poznavanje uvajanja dvojnega knjigovodstva na področju Sredozemlja.

Ignacij Voje